

Tanajske ploče – europski identitet Hrvata

«Kad su na jednom kamenom spomeniku iz 13. st. pr. Kr. našli u Egiptu naziv: Izraelac, pisan jedan jedini put, svakome je od onda jasno, da su Izraelci nekoć boravili u Egiptu. Tako moramo zaključiti i o postojanju hrvatske naseobine na obali Azovskog mora, u Tanaisu».[1]

1. U drugoj polovici 19. stoljeća, uz mnoge, otkrivene su i dvije kamene (mramorne) ploče, što počinju zazivom «Nek je sa srećom!», s grčkim natpisima starohrvatskih imena iz antičke luke Tanais na Azovskom moru (2./3. st. po Kr.). Tada je Tanais imao dvostruko pučanstvo: domaće iransko-sarmatsko i strano grčko, te dvije uprave, iransku i grčku. Na čelu je grčke bio hellenarchos, tj. načelnik Helena, grčkih kolonista-trgovaca, a na čelu iranske bila su 220. godine četiri dužnosnika (archontos), među kojima se spominje Horóathos i Hofarnos, sinovi Sandarzijevi. Moguće je da je isti taj arhont (Horóathos) i onaj Horúathos, otac bogoštovnog zbora (sinoda), koji se spominje dva-tri desetljeća prije na starijoj Tanajskoj ploči (gdje se zatiče i ime nepoznata muškarca za kojeg se kaže da je sin Horóatha), pisanoj za vladanja bosporskoga velikog kralja Sauromata (175.-211.). S obzirom na to, kako posvjedočuje strana[2] i, još ranije, domaća povjesnica,[3] hrvatsko ime bilježi povijesnu protegu gotovo 1800 godina samo na europskom prostoru. Dakle, devetsto godina prije slavne Bašćanske ploče (11. st.) i nekoliko stoljeća prije pojave Slavena (6. st.), kao tobožnjih «očeva Hrvata», na povijesnoj pozornici.[4] Inače, cjelovite je ispise tih ploča, što su smještene u arhivskoj postavi Ermitaža u Petrogradu, objavio poznati ruski epigrafik, filolog i povjesnik Vasilij Vasil'evič Latyšev (1855.-1921.) u Inscriptiones antiquae orae septentrionalis Ponti Euxini Volumen II, Petropoli, 1890, 430-455.

2. Međutim, još pred više od dva stoljeća, na Kraljevskoj akademiji u Zagrebu (1797.), tragom Plinijeve teze («Na rijeci Tanaisu stanuju Sarmati, potomci, kaže se, Medijaca, i sami razgranjeni na mnoge rodove», Hist. nat. 6, 7), Josip Mikoczy (1734. -1800.), jedan od pionira hrvatske «kritičke povjesnice», obranio je doktorsku tezu o podrijetlu antičkih

Hrvata od Medijaca iz zapadnoga Irana, koji su potom slavizirani u Europi. Nakon uspostave prve Jugoslavije (1918.), ova je «nepodobna» disertacija iz Arhiva JAZU uklonjena i bez traga «nestala». Ipak, još početkom 20. stoljeća, usuprot plitkih historijskih temelja slavistike, tanajska su svjedočanstva položila čvršće temelje tzv. iranske teorije. Naime, glede činjenice, da je ime Horoat-Horvat bilo iransko i cijela etnička sredina, iz koje je proizašlo, također iranska, među historicima i filolozima postupno sve više prevladavalo je mišljenje, da je negdje u blizini u porječju Dona i na obalama Crnoga moralo stanovati iransko pleme Protohrvata. Zahvaćeno hunskim vihorom, ono se kasnije rasulo, a pojedini njegovi dijelovi zapali među Slavene, s njima se pomiješali, primili od njih jezik a dali im svoje ime i svoju plemensko-državnu organizaciju. Međutim, za razliku od mišljenja da ti naši predci potječu iz tzv. vanjskoga, sustavnog raščlambom materijalne i duhovne kulture, isusovac Stjepan Krizin Sakač (1890.-1973.) postavlja dalekosežnu tezu da Protohrvati potječu iz unutarnjega Irana, tj. iz stare ahemenidske Perzije. I dok je tako Mikoczy začetnik, uspostavom zlatnog lanca («Hrvat-Horvat-Horoat-Horuat-Horohvat-Harahvat-Harahvaiti-Harahvatiš», koji se rasprostire «od Jadrana do Indijskog oceana»),[5] Sakač je otac moderne hrvatske iranistike. U svezi s tim, više od pola stoljeća kasnije, suvremena je paleolingvistika potvrdila Sakačev «zlatni lanac» hrvatskog imena, bilježeći da su indoarijski Sarasvati-Haraquati iz doba prije nekoliko tisućljeća rani preci etnogrube Horouathos oko Azova (crnomorski Hrvati) i današnjih Hrvata na Jadranu.[6]

3. Zanimljivo je, uz ino, napisavši «Historijski razvoj imena Hrvat od Darija I. do Konstantina Porfirogeneta», nakon propasti NDH-e, Sakač se našao na popisu onih osoba koji su proglašeni zločincima i prijavljeni javnom tužitelju radi povrede nacionalne časti.[7] U svezi s tim i Vojni je sud II. armije u Zagrebu (1945.) osudio Kerubina Šegvića na smrt (vješanje) zbog «raspirivanja nacionalne mržnje naroda Jugoslavije», odnosno što teorijom «o neslavenskom podrijetlu Hrvata ruši slavensko jedinstvo».[8] Sâm predtekst optužnice, svojom poznatom «Pjesmom o pesti»,[9] gotovo da je ispisao onodobni predsjednik «partizanske» Vlade - pjesnik Vladimir Nazor. Glede isključiva etnojezičnog (slavensko-srednjovjekovnog) pristupa našoj etnogenezi, koji je u funkciji skraćivanja hrvatske povjesnice («Hrvati od stoljeća sedmog»), istraživanja su ne(pred)slavenske etnogeneze Hrvata prešućivana, omalovažavana, pače, i diskriminira kao zločin.[10] Takav jednostrani pristup (filius ante patrem) u svijetu je već odavna zastario i prevladan, jer danas se znanstveni iskon proučenih etnogrupa temelji na složenoj mnogostručnoj raščlambi: najprije na poredbenoj antropogenetici, zatim egzaktnim arheonalazima i pisanim dokumentima, dok su lingvistika i slične struke tek pomoćni pokazatelji.

4. Nažalost, sa svim svojim tragičnim posljedicama, unatoč svojim plitkim temeljima, slavistika je dosad imala, i još uvijek ima, središnje mjesto u proučavanju etnogeneze Hrvata. Naime, kako tvrdi Radoslav Katičić, «slavenstvo Hrvata u prvom je redu stvar jezika», budući da je to «najočitije i najopipljivije».[11] Riječ je o jedinstvenom kriteriju što ga je, uz Vuka Karadžića[12] i Franju Račkoga,[13] kao promicatelj «fanatične vjere u herderijanski pojam nacije»,[14] kod nas posebice zagovarao «apostol jugoslavenstva» - Josip Juraj Strossmayer.[15] Slijedom te više od stoljeće i pol tradicije, posve je razumljivo, da je podrijetlo Hrvata u našoj historiografiji i danas «više od svega filološko

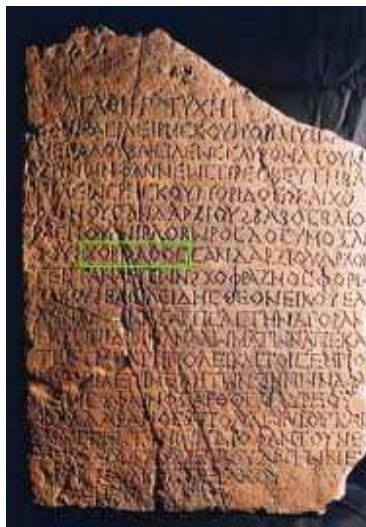
pitanje te ga treba prepustiti jezikoslovnim istraživanjima».[16] Zbog toga je i Prvi kongres hrvatskih povjesničara (Zagreb, prosinca 1999.),[17] koji je najprije «morao» pričekati održavanje hrvatskih slavističkih kongresâ (Prvi u Puli, rujna 1995., i Drugi u Osijeku, listopada 1999.), nedvojbeno obilježio akademik Katičić. Naime, kao «lingvist koji je održao lekciju povjesničarima» (što je uspio postići «veći publicitet nego bilo koji drugi sudionik skupa hrvatskih povjesničara»),[18] naspram samosvojne političke nacije, Katičić je Hrvatima još jednom priskrbio (južno)slavensku/zapadnobalkansku identifikaciju.[19] U svezi s tim, poručuje Brozović (1999.): «Ne bi bilo loše kada bismo radi potpunosti svoje prirode i bitka obnovili svijest da smo ipak dio (južno)slavenskog svijeta».[20] S obzirom na to i imamo odrednicu «Hrvati» (= «slavenski narod iz južnoslavenske skupine») u najnovijoj Brozovićevoj Hrvatskoj enciklopediji (2002.),[21] što je istovjetnica Krležinoj Enciklopediji Jugoslavije, gdje su «Hrvati, južnoslavenski narod u SFRJ».[22] Ukratko, po crti - dosad, gotovo neupitne - Strossmayer-Račkijeve cyrilomethodiane, JAZU nas je izveo a HAZU ostavio na «brdovitom Balkanu».

5. Dakako, u kontekstu «geopolitičke» slavistike, Tanajске ploče sustavno su zatajivane, skandalizirane i iskrivljavane. Iako zaprimljena u biblioteci JAZU iste godine (1890.), tako spomenuta knjiga *Inscriptiones V. V. Latyševa* nikoga nije zanimala: posve je «nevino» i «mrtvo» ležala, doslovce nerazrezana, sve do naših dana. Uzimajući da je osobno ime *Horuathos* tek «Grk na ušću Dona», kao poznati promotor južnoslavenske (balkanske) civilizacije, vehementni je Miroslav Krleža (1973.) «Sakačev zlatni lanac» svojedobno sveo na povijesno ludilo, tj. «put u Stenjevac».[23] Međutim, krležijanskim tragom, u osvitu tek uspostavljene hrvatske nacionalne države, starohrvatska su imena (*Horoathos*, *Horvathos*) skandalozno obilježena kao «najstarije insinuacije imena Hrvat».[24] Kao dužnosnik Katoličke crkve u Hrvata (u čiju se okrilju, inače, utemeljila hrvatska iranistika),[25] posebice je zanimljivo, Franjo je Šanjek, bez ikakve protuargumentacije, najžešći osporavatelj tzv. iranske teorije.[26] Pače, Sakačevo djelo i uopće hrvatsku iranistiku, taj novopečeni akademik prisposobljuje razini srbobranskoga mitomana (Simo Lazić Lukin).[27] Kad je o iskrivljavanju je riječ, naročite «zasluge» ima svojedobni medievalist Ivo Goldstein,[28] od kojega je «kao profesionalnog bizantologa bilo za očekivati da će o tanajskim natpisima progovoriti na meritoran način».[29]

6. Ipak, nakon demokratskih promjena 90-ih prošloga stoljeća, tanajska svjedočanstva pomalo relativiziraju sveslavensku dogmu, tako da se, uz većinski slavenski supstrat, sve više utvrđuje i manjinski iranski sloj u podrijetlu Hrvata. Prema tome, smatra se da je podrijetlo imena Hrvat «najvjerojatnije iransko» i, pače, da je «vjerojatno neki narod toga imena postojao u zaleđu Tanaisa, gdje je u antičko doba bilo stepskih nomada iranskog jezika».[30] Ponovnim iščitavanjem tih ploča, još jednom se zaglavljuje: da su spomenuta imena (*Horoathos* i *Horouathos*), najvjerojatnije, «ime naroda koji je tijekom druge polovice 2. i prve polovice 3. st. po Kr. živio na sjevernocnomorskim prostorima».[31] U čemu je tobožnji zaokret? Naspram isključiva slavizma, ideološkim je redizajnom iznjedren tzv. model četničko-slavenske etnogeneze Hrvata, gdje se neka vojnička manjina, obično okonjene nomadske čete (četnici) - bilo avarsko-slavenske (Neven Budak, 1995.),[32] pontsko-kavkaske (Radoslav Katičić, 1999.) ili proto-bugarske čete (Luj Margetić, 2001.)[33] - sljubljuje s većinom ratarskih (doselidbenih)

Slavena. U široj je odredbi prihvaćen Katičićev «meki slavizam», kojega posebice podupire Ivo Goldstein (2003.). Naime, on tvrdi da su se iz slavenske većine i primjesa iranskog etničko-kulturnog kruga («vjerojatno negdje na području Kavkaza») profilirali Protohrvati. Ukratko: «Hrvati (ili Protohrvati) asimilirali su se u etničku sliku svojih susjeda – Slavena».[34] Dakako, kako je rečeno, ovim «inovacijama», Hrvati se i dalje uzimaju dijelom ili privjeskom južnoslavenske/zapadnobalkanske identitetne cjeline. Međutim, uza sve ideološke akrobacije, četničko-slavensku je etnogenezu nepovratno «pokopala» biogenetika i paleolingvistika.

7. Naime, niz dalekosežnih biogenetskih nalaza koji se o nama ubrzano objavljuju na prijelomu tisućljeća, sad već jasno dokazuju neslavenski iskon većine južnoslavenskih naroda. Prve biokemijske nalaze o neslavenskom genotipu kod većine od 71% Hrvata objavljene su u prestižnomu međunarodnom časopisu Science (2000.). Tako se pokazalo: 45% dinarskih Hrvata nose indoiranske gene s biljegom (Eu7) iz smjera jugozapadne Azije, dok 29% pretežno sjevernih panonskih Hrvata pripadaju slavenskom biljegu (Eu19) i doselili su se iz središnje Europe. Ostatak su Hrvata 10% iz zapadno-keltske skupine (Eu18) i drugi manjinski genotipovi.[35] Godinu dana kasnije, nakon detaljnije razradbe slavenskoga genoma, vrhunski genetičari po prvi puta jasno i nedvojbeno navode da za razliku od ostalih Slavena, zbog niskoga postotnog udjela slavenskog genoma (samo 23 % ili manje od ¼), Hrvati većinom nisu slavenskog podrijetla.[36] Tako se, još jednom, pokazalo kako je u stvarnoj srodnosti većine europskih naroda puno važnije prirodno zemljopisno podrijetlo nego sličnosti jezika, koji je često tek novija i naknadna kulturna nadgradnja.[37] U svezi s tim, jezični geni ne postoje, budući da svi jezici imaju jednaku vrijednost, a jezično «srodstvo» (germansko, slavensko, romansko, semitsko) predstavlja samo komunikacijsku slučajnost i ništa više.[38] U svemu je tome prividno šokantna činjenica da južni Slaveni zapravo ne postoje, nego su tek heterogeni konglomerat neslavenskih naroda. U svakom slučaju, genetika je «pokopala» južnoslavenski rasizam, koji je duboko u temeljima Strossmayer-Račkijeve ideologizirane «Jugoslavenske akademije».[39]

8. Pored genetike, u razbijanju sveslavenske dogme i, s tim u svezi, južnoslavenskog rasizma, posebno mjesto ima paleolingvistika. Nakon što su arheolozi Meadow i Kenoyer u ranoj predharapskoj civilizaciji iz Pakistana nakon 1999. našli niz ranoindskih hieroglifa od 34.- 31. stoljeća,[40] u njima je indijski prahistoričar i paleograf Srinavatsan Kalyanaraman,[41] uz ino, pronašao i ranohrvatske praplemenske etnonime Haraqwati i Haraxvati. Iz ostalih tadašnjih hijeroglifa Kalyanaraman je prvi uspio dijelom odrediti i opisati naš prediranski ranohrvatski pradialekt haraqwati iz ranoarijske grupe. Naime, kao prvi zajednički ranoarijski prajezik istočnih Indoeuroljana, ranoarijski pradialekt Haraqwati postojao je na indoiranskom području od VII.- V. tisućljeća, tj. pred 9.- 7.000 god. Od 65.- 30. st. taj se prajezik već raspao na 3 ranoarijska pradialekta: sjeverozapadni prairanski, jugoistočni ranoindski ili Saraswati i središnji ili haraqwatski pradialekt u Afganistanu. Taj je po leksiku i fonetici tvorio prijelaz između prairanskog i ranoindskog, pa to predstavlja prvu predslavensku praosnovicu kasnijega ranohrvatskog jezika koji se potom razvio u istočnoiranskoj Harauvatiji mnogo prije od praslavenskoga iz Europe. Štoviše, iz ranoindskih hijeroglifa i poredbenih rigvedskih tekstova je Kalyanaraman nedavno uspio izvesti prve osnove fonetike i glavnog leksika naših najranijih Haraqwata, na temelju zapisa njihovih toponima i trgovačkih naznaka na pečatima o ranom prometu robe iz Harauvatije.[42] Prema tome, dugotrajni proces uzastopna razvitka prahrvatskoga, kao indoeuropskog jezika, počinje od prapovijesne indovedske kulture u Pakistanu i potom u antičkom Iranu,[43] gdje je prvobitno pripadao indoiranskoj skupini, još u antičkom Tanaisu, da bi se od srednjega vijeka postupno slavizirao do danas.[44]

9. Sve u svemu, odavno prije Slavena, na sjeveroistoku Crnoga mora od 1.-5. st. živio je poseban indoeuropski narod pod uzastopnim imenom Horithi-Horoathi-Hrwti. O tomu, posebice, svjedoči i dokumentirana monografija: Alexander Mayorov, *Velikaya Horvatiya* (Petrogradski Univerzitet, 2006.), koja povijesno i arheološki prva pobliže razrađuje ranohrvatsku povijest kasne antike od 3.- 6. stoljeća, tj. ranu poluslavensku državu pontskih Iranohrvata između Tise i Tanaisa, kao ključno zbivanje u početnom oblikovanju i ujedinjavanju ranih Slavena. Ovi su antički Hrvati u istočnoj Europi od 2.- 5. st. još uvijek imali predslavensku irano-sarmatsku kulturu i jezik. Tek nakon V. stoljeća, tj. s provalom Avara, ranoslavenski postaje zajednička lingua-franca u njihovom kaganatu i šire, pa se srednjovjekovni Hrvati tek potom postupno slaviziraju. Iz toga suprotno konstrukcijama Strossmayer-Račkijeve cyrillomethodiane, slijedi da ne postoje zajednički Srbohrvati i Jugoslaveni, ako su antički Iranohrvati već bili na početku ranih Slavena. Onkraj naše dogmatske slavistike i povjesnice, objektivni istraživači drže da su to crnomorski (tanajski) Hrvati «iskonski predslavenski predci danas slaviziranih Hrvata».[45] U svezi s tim, raščlambom arheološkoga, povijesnoga i lingvističkoga materijala objašnjen je i hiatus između tanajskih etnonima i karpatsko-kijevskih Hrvata.[46]

10. Ponovno je «otkriće» Tanajskih ploča palo u međunarodnoj godini Susret civilizacija – 2001., što je više nego simbolično. Naime, naspram «sukoba civilizacija», što je volens-nolens poticala ćirilometodska ideja o širenju do Crnoga i obratno do Jadranskog mora (Drang nach Osten/Drang nach Westen), antičko-crnomorski Tanais upravo je paradigma «susreta civilizacija», čime se samosvojni «Iranohrvati» razmjerno lako integriraju u zapadno-kršćansku Europu. U svakom je slučaju, više nego poučna priča o našoj

aktualnoj, opet tragom Ćirila i Metoda (dakle, via Balcan), reintegraciji u Europu. Upravo u tom kontekstu, na poticaj Znanstvenog društva za proučavanje podrijetla Hrvata - ZDPPH (2000.), uz izravnu potporu Ministarstva vanjskih poslova RH, točnije našega Veleposlanstva u Ruskoj Federaciji (nj. eksel. Hidajet Bišćević), najprije su foto- i videozapisi a zatim i odljevi Tanajskih ploča konačno stigli u domovinu. Kako središnje nacionalne (muzejske) ustanove nisu pokazale zanimanje za ta svjedočanstva, uz posvemašnje medijsko prešućivanje, ona su privremeno udomljena u knjižnici samostana Hercegovačke franjevačke provincije Dubrava u Zagrebu. Ipak, za te je odljeve u međuvremenu pokazala zanimanje Matica hrvatska, kako bi bili izloženi u atriju njezine Palače.[47] Odljevi su spomenutih ploča izloženi i u atriju Vojnog ordinarijata u Republici Hrvatskoj. Isto tako, pod visokim pokroviteljstvom Ministarstva kulture RH, uz nazočnost onodobna dopredsjednika (Luka Bebić) Hrvatskog sabora - svečano su otkrivene Tanajske ploče u Dvorcu «Gredice», kod Zaboka.[48] Osim u školske i sveučilišne udžbenike, kao prvorazredni (prvi) povijesni dokument, one su zasvjedočene i u knjizi: Hrvoje Matković, *Na vrelima hrvatske povijesti*, Zagreb, 2006.

11. Uz ponovno otkriće Tanajskih ploča, kao i temeljem znanstvenih ino- i tuzemnih epohalnih istraživačkih rezultata (napose genetike i paleolingvistike), na prijelazu ova tisućljeća u surječju stoljetne «nedovršene povijesti» Balkana, naspram ideološkoga etničko-jezičnog slavizma (herderovski model «Blut und Sprache nacije»), uspostavljena je znanstvena paradigma identifikacije Hrvata - politički kroatizam (roousovski model «ugovorne civilne nacije»).[49] Tragom poznate stekliške razdjelnice «Bi-li k Slavstvu ili ka Hrvatstvu?», te je kriterije još nazirao A. G. Matoš (1911.). Naime: «Životinja ima osjećaj vrste. Divljak ima osjećanje plemensko (ilirsko, slavjansko, jugoslavjansko). Tek kulturni čovjek ima osjećanje narodno, državno. Hrvatstvo je misao narodna državna. Žrtvovati tu misao u korist neke misli političke, znači ići natrag – među troglodite». S obzirom na to, kao jedan od indoeuropskih naroda, postavši suvremena politička nacija (Hrvati), prestaju beskonačna idejno-politička sučeljavanja: «je su li Hrvati podrijetlom provjereni podobni Slaveni iz zakarpatskih močvara, ili pak čistokrvni arijevski Iranci iz ahemenidske Perzije?».[50] Ukratko, suprotno trogloditskoj paradigmi («Divljaci naprijed, ostali stoj!»), upravo je «moderna nacionalna država stvorila uvjete da pitanje identiteta postane obaveza svim građanima unutar njezinoga teritorijalnog suvereniteta».[51]

12. Nova paradigma nacionalne identifikacije, protivno privjesku kolonijalne južno-slavenske (zapadno-balkanske), omogućava da se hrvatski narod (nacija) čvrsto utvrđuje kao zasebna i samosvojna politička cjelina (srednje)europske i svjetske povjesnice.[52] Budući da su narod (po jeziku, kulturi, povijesti, teritoriju, državnom pravu), još je «Otcu domovine» bilo jasno da Hrvati «moraju imati svoju zajednicu, a ne uvijek biti dio ili prirepak nečeg drugog, većeg ili manjeg od sebe samih».[53] Dakle, suprotno pogubnoj (J)HAZU balkansko-rasnoj ontologiji, taj bi kopernikanski zaokret zato trebao biti neizostavni dio jedne čvrste nacionalno-političke strategije,[54] što je primarno u nadležnosti Hrvatskog sabora i njegovih tijela. Zbog svega toga, uz znamenitu Bašćansku, kao naša «europska osobnica»,[55] Tanajske ploče bi nužno trebale krasiti prostore Hrvatskoga nacionalnog sabora,[56] Vlade Republike Hrvatske, njezinih ministarstava i drugih nacionalnih ustanova. Međutim, očito iz političkih razloga, tome

postoje otpori,[57] budući da Tanajnske ploče nepovratno obeskrepljuju južnoslavensku (zapadnobalkansku) identifikaciju Hrvata.[58] Najzad, ostaje nam, tek, zazvati legendarnoga Winstona Churchila koji nije zalud podsjećao: «Budemo li što dalje gledali u svoju prošlost, bolje ćemo vidjeti ono što nam slijedi u budućnosti».[59]

Prof. dr. sc. Ivan Biondić, Zmaj od Tanaisa

BILJEŠKE

[1] Silvije Grubišić, *Od pradomovine do domovine*, Chicago, 1979., s. 147.

[2] «Riječi Choroatos i Chorouatos (Hrvat) pojavljuju se u napisima kod Tanaisa, na Donu. Kako izgleda taj je naziv prvotno bio ime za grupu alanskih ratnika što je prije toga i u to doba živjela u azovskim stepama i potom se pomaknula prema sjeverozapadu. Oni su podvrgli i izmiješali se sa slavenskim življem koji je nastavao gornju Vislu i sjevernu Češku. Nakon toga (u X. st.) arapski pisci taj narod opisuju kao Belochrobati (Bijeli Hrvati)» (Neal Ascherson, *Black Sea, The Birthplace of Civilisation and Barbarism*, London, 1996., s. 242).

[3] «To su bila lična imena ljudi koji su došli u ta mjesta (jer su to bili čuveni trgovački emporiji) i ondje ostali, jer su se uživali u grčki milieu. Zvali su ih po njihovoj narodnosti, kako je to i u srednjem vijeku bilo, kad su prezimena bila rijetka» (Stjepan Srkulj, *Izvori za povjesnicu novoga vijeka*, Zagreb, 1913., s. 19).

[4] Njihovo se ime, «kako se čini, ipak prvi put za sigurno susreće u Pseudo-Cezarija, kojeg se djelo pripisuje sredini 6. stoljeća» (Radoslav Katičić, *Litterarum studia*, Zagreb, 1999., s. 130).

[5] Stjepan Krizin Sakač, «Historijski razvoj imena Hrvat», *Život*, br. 23, Zagreb, 1942., s. 1-18.

[6] Z. Eiler, K. Elst, M. Witzel, «Sarasvati. Behistun, and the early Origins of the name Hrvat/Croat». In Kalyanaraman, S. (ed.); *Indian Lexicon-Corpus of Inscriptionis*, New Delhi, 1999. Vidi također: Lupic, J., *Arachosia and the origin of the name Hrvat. Croatia - historical overview*, August 99, Internet. 1999; Sdrinias, D. et al.; *Traces of the Croatian name. Deja news*, August 96, Internet. 1996.

[7] Zoran Kantolić, «Djelovanje Anketne komisije 1945. u Zagrebu Utvrđivanje zločina kulturnom saradnjom sa neprijateljem», *Časopis za suvremenu povijest*, br. 1, Zagreb, 2001., s. 66.

[8] *Leksikon Tko je tko u NDH 1941-45*, Zagreb, 1997., s. 378.

[9] «Rod prastari svi smo, a Goti mi nismo: Slavenstva smo drevnog čest. Tko drukčije kaže pa kleveće i laže, osjetit našu će pest!» (Vladimir Nazor, «Pjesma o pesti», Zagreb, 1945.).

[10] Kako ne(pred)slavenska etnogeneza Hrvata nije išla u prilog jugoslavenskoj (u biti velikosrpskoj) ideologiji, njezine se protivnike nastojalo ušutkati, često i na okrutan način. «Tko se nije slagao sa službenom teorijom nije mogao dobiti službu učitelja ili profesora, a oni koji su bili glasniji gubili su i glave. Tako je za stare Jugoslavije mučki ubijen poznati albanolog Milan Šufflay, a izgleda i Ivo Pilar. Komunisti su 1945. objesili prof. Kerubina Šegvića i strijeljali dr. Ivu Guberinu, a mučki je kasnije (1976.) likvidiran i poznati iranolog prof. Mihovil Lovrić. Sve u

svemu, može li se znanost, koja se brani ognjem i mačem, doista smatrati znanošću?» (Marko Japundžić, «Razgovor», Hrvatsko slovo,

[11] Radoslav Katičić, Uz početke hrvatskih početaka, Split, 1993., s. 210.

[12] «Vuk je od Kopitara preuzeo i herderovsko shvaćanje o jeziku kao temelju narodnosti, o tome, dakle, da se svaki narod prostire koliko i njegov jezik» (P. Ivić, Srpski narod i njegov jezik, Beograd, 1971., s. 332).

[13] «Mi Jugoslovljeni razdijeljeni smo jezikom, ovom pravom dušom naroda, glavnim, često i jedinim sidrom narodnosti» (Franjo Rački, «Jugoslovljenstvo», Pozor, br. 27-29, Zagreb, 1860.).

[14] William B. Tomljanovich, Biskup Josip Juraj Strossmayer: Nacionalizam i moderni katolicizam u Hrvatskoj, Zagreb, 2001., s. 53.

[15] Bez obzira na namjere, polazeći od herderovskoga modela «Blut und Sprache/Boden nacije», otvoreno je potiranje nacionalne, pa dakle i jezične i književne samosvojnosti, koja određuju našu kulturnu i uopće duhovnu, pa naravno onda i političku povijest, što je obilježavaju tragične opsjene i geopolitičke izmišljenice (nekad Ilirija, jučer Jugoslavijē, a danas Euroslavija/Zapadni Balkan).

[16] Tomislav Raukar, Hrvatsko srednjovjekovlje, Zagreb, 1997., s. 9.

[17] Iako je glavna tema I. kongresa hrvatskih povjesničara (Zagreb, 1999.), što se održava tek deset godina nakon uspostave nacionalne države, bio «Hrvatski nacionalni i državni identitet i kontinuitet», smatra se, cilj je bio posve promašen jer je samo nekoliko referata tek u naslovu imalo riječ identitet. Zapravo, problem istraživanja «nacionalnog [hrvatskog], ujedno i etničkog identiteta [tada] nije ni postavljen niti se o njemu raspravljalo» (Petar Korunić, «Etnički i nacionalni identiteti u Hrvatskoj u 19. i 20. stoljeću»; u: Dijalog povjesničara-istoričara 6, Zagreb, 2001., s. 81).

[18] Nacional, Zagreb, 22. prosinca 1999.

[19] Onkraj jugoslavenske kao etničko-jezične, uspostavljanje se samostalne hrvatske nacionalne državne zajednice (1990.) zato može smatrati jednoznačnom, homogeniziranom «rodovskom» tvorbom, tako da je, uz ine, napose Katičić kritičan naspram takve «rodovski ustrojene države» (R. Katičić, «Pitanje o podrijetlu Hrvata u hrvatskom intelektualnom diskurzu danas»; Historijski zbornik, godina LII, Zagreb, 1999.).

[20] Dalibor Brozović, «Etničnost kao jedna od podloga nacionalne kulture»; u: Jadranka Čačić-Kumpes (pr.), Kultura, etničnost, identitet, Zagreb, 1999., s. 224.

[21] Hrvatska enciklopedija, sv. 4, Leksikografski zavod Miroslava Krleže, Zagreb, 2002., s. 653.

[22] Enciklopedija Jugoslavije, Hrv-Janj, Jugoslavenski leksikografski zavod «Miroslav Krleža», Zagreb, 1988., s. 1.

[23] Miroslav Krleža, Pijana novembarska noć 1918. i drugi zapisi, Sarajevo, 1973., s. 217-218.

[24] Franjo Šanjek, Crkva i kršćanstvo u Hrvata, Srednji vijek, Zagreb, 1993., s. 423.

[25] «Zato su tada [za doba boljše vizma] pri totalnoj sveslavenskoj cenzuri, u nas Bogoslovni fakultet i osobito isusovački Filozofski fakultet, ostale skoro jedine akademske ustanove, gdje se u domovini moglo javno bar ponešto čuti i naučiti o neslavenskoj etnokulturi Hrvata i o mogućem našem ranijem podrijetlu, dok je Orijentalni institut u Vatikanu tada postao glavnim istraživačkim središtem hrvatske iranistike i mjestom okupljanja najuččenijih naših iranologa» (A.-Ž. Lovrić, «Prof. dr. Josip Mikoczy-Blumenthal /1734-1800/, pionir hrvatske iranistike i njegovi sljedbenici»; u: Lovrić, Andrija-Željko i Tomičić, Zlatko /ur./, Staroiransko podrijetlo Hrvata, Zagreb – Teheran, 1999., s. 512).

[26] O ideologijskom Šanjekovu govorenju glede hrvatskoga praiskona vidi: Husein Kadić, «Akademske mutacije etnogenetskih krinki», Ultimatum, br. 9-10, Zagreb, 2001., s. 17-18.

[27] «Sva su ta istraživanja, o iranskom podrijetlu, mislim, suvišna. [...] Kad čitam nešto o iranskom podrijetlu Hrvata to me podsjeća na čitanje knjiga srpskog vrača pogađača s kraja prošlog stoljeća, koji je dokazivao da su Srbi svi i svuda, te da su Aleksandar Makedonski i Isus Krist Srbi» (F. Šanjek, «Razgovor», Jutarnji list, 2. kolovoza 1999.).

[28] I. Goldstein, Hrvatski rani vijek, Novi liber, Zagreb, 1996., s. 24.

[29] Međutim, Goldstein u svojoj sintezi hrvatske povijesti o ovim vrelima sudi više nego proizvoljno. Prema njemu 'imena Horoathos, Horvathos ispisana su na dvjema nadgrobnim pločama iz 2. i 3. stoljeća koje su pronađene u nekadašnjem Tanaisu (danas Azov)'. Goldstein bi svakako morao znati ne samo da u pitanju nisu nadgrobni nego javni natpisi te da se na njima spominju trojica muškaraca s imenima koja su vrlo bliska hrvatskom narodnom imenu» (Ante Škegro, «Javni natpisi s dviju ploča iz grčkog grada Tanaisa na ušću Dona u Azovsko more», Povijesni prilozi, br. 21, Zagreb, 2001, s. 258).

[30] Radoslav Katičić, «Boristenu u pohode», Forum, br. 10-12, Zagreb, 1999., s. 1259.

[31] Ante Škegro, «Javni natpisi s dviju ploča iz grčkog grada Tanaisa s. 258. Isti : «Two Public Inscriptions from the Greek Colony of Tanais at the Mouth of the Don River on the Sea of Azov», Review of Croatian History, br. 1, Zagreb, 2005.

[32] Neven Budak (ur.), Etnogeneza Hrvata, Zagreb, 1995.

[33] Lujo Margetić, Dolazak Hrvata/Ankunft der Kroaten, Split, 2001.

[34] Ivo Goldstein, Hrvatska povijest, Zagreb, 2003., s. 41.

[35] Semino, Ornella i sur., «The Genetic Legacy of Paleolithic Homo sapiens in Extant Europeans (Y-Chromosome Perspective)», Science 290, 2000., s. 1155-1159.

[36] Passarino, G. i sur., «The 49a,f Haplotype 11 is a New Marker of the Eu19 Lineage that Traces Migrations from Northern Regions of the Black Sea», Human Immunology, Vol. 62 (9).

[37] S obzirom na to i sâm je pojam «slaveniziranje» odnosno «slavenizacija» primjenjiv samo kada je riječ o geografskom smještaju a ne s etničkog aspekta (Michael W. Weithmann, Die slavische Bevölkerung auf der griechischen Halbinsel, Ein Beitrag zur historische Ethnographie Südosteuropas, München, 1978.).

[38] Anton Zakarija, «Biti između», Marulić, br. 3, Zagreb, 1995., s. 515-516.

[39] «To žuđeno jedinstvo svih Jugoslovjenah, a ponajprije Srbo-Hrvatah i Slovenacah, pospješiti bi imala Jugoslovjenska akademija, kojoj prvi i najveći Jugoslovjen naumi metnuti temelj» (Franjo Rački, «Jugoslovjenstvo», Pozor, br. 27-29, Zagreb, 1860.).

[40] Meadow, R.H. i Kenoyer, J. M.; The latest discoveries, Harappa news, 1999.

[41] Srinavatsan Kalyanaraman bio je bogati poduzetnik koji se, napustivši biznis i nakon otkrića saraswatskih hieroglifa u Pendžabu (od 36.-25. st.), posvetio dešifriranju ranoindskog pisma i ranoarijskog prajezika Saraswati. Nakon pionirskih pokušaja finskog paleografa Parpole sa slabim uspjehom, odnedavna je Kalyanaraman poredbom dvojezičnih tekstova Mezopotamije i rigvedske simbolike, prvi uspio većinom pročitati te poruke ranoindskih hieroglifa iz 4. i 3. tisućljeća. Tu je, uz ino, našao i najranije navode o prvim halkolitskim Predhrvatima na sjeverozapadu Indije i danas je to najveći svjetski stručnjak za prapočetke ranih Hrvata (A. Ž. Lovrić, predgovor, Srinavatsan Kalyanaraman, Croats Are Sarasvats: Sarasvati-Croat cultural interactions during the transition from Neolithic to Metals Age /ca. 6500 BCE to 1st millennium BCE/- u tisku).

[42] S. Kalyanaraman, Croats Are Sarasvats: Sarasvati-Croat cultural interactions during the transition from Neolithic to Metals Age /ca. 6500 BCE to 1st millennium BCE/ (u tisku).

[43] Usp. Z. Eiler, K. Elst, M. Witzel, «Sarasvati. Behistun, and the early Origins of the name Hrvat/Croat». In Kalyanaraman, S. (ed.); Indian Lexicon-Corpus of Inscriptionis, New Delhi, 1999.

[44] Zbog niza indoiranskih i akadosumerskih arhaizama u 19% svoga poluslavenskog rječnika, dijelom je još arhaičniji od praslavenskoga i očito, mimo Slavena, povezuje se starohrvatski izravno s ranoperzijskim i indovedskim samskrtom. Zato naš prastari veyski govor sadrži još ranije indovedske glasove uglavnom nepoznate u inih Slavena: bj (vedsko bh), tj (vedsko th) se (vedsko sc), kh (isto vedski) i slične, a očuvao je u glagolima stare orijentalne oblike optativ i necesativ, kao i redovni imenski član sey (= the, der). Spomenute značajke su uglavnom nepoznate u inih Slavena, pa je zato Veyska zayk nemoguće izvesti iz praslavenskoga (ali je naprotiv moguć baš obratan izvod). Ovaj ranohrvatski pradijalekt, spram srbijanskog je drastično različit, jer u veyskom leksiku ima tek 3% zajedničkih sličnih riječi. Sve je to očiti dokaz da razvitak starohrvatskog jezika nema bližih veza sa srbijanskim, niti navodnim «srpskohrvatskim» ili «južnoslavenskim» (Mihovil Lovrić i sur., «Zagonetka ranih Praslavena i važnost Iranohrvata za njihovo zajedništvo»; u: Staroiransko podrijetlo, s. 170).

[45] Mitjel Yošamýa & Zjelimer Yošamýa, Gan-Veyān osce Bascanski besidār, Zagreb, 2004.

[46] Mirjana Matijević Sokol i Vladimir Sokol, Hrvatska i Nin u doba kneza Branimira, II. dopunjeno izdanje, Zagreb, 2005.

[47] U svezi s tim, «kao vrhunac [Matičina] rada proteklih godinu dana» (2003), njezin je predsjednik (Igor Zidić) «spomenuo skup o Tanajskim pločama» (Večernji list, 5. srpnja 2003.).

[48] Vjesnik, 12. prosinca 2004.

[49] Ivan Biondić, Historia reducta – drama hrvatske identifikacije, Zagreb, 2006.

[50] A.-Ž. Lovrić, «Novopronađene rane civilizacije Prahrvata», HKL, br. 11, Zagreb, 1996., s. 13.

[51] Ivan Cifrić i Krunoslav Nikodem, «Socijalni identitet u Hrvatskoj. Koncept i dimenzije socijalnog identiteta», Socijalna ekologija, br. 3, Zagreb, 2006., s. 177.

[52] U svezi s tim, na američkom je sveučilištu u Stanfordu, sukladno svojim geografsko-kulturalnim sastavnicama, napravljena razdioba narodnosnih skupina. Kao što je i tisućgodišnja zajednička povijest svjedočila, utvrdilo se da, kao dionici panonsko-mediteranskog uljudbeno-kulturnog kruga, Hrvati - uz Poljake, Ukrajince i Mađare - pripadaju srednjoeuropskim narodima (vidi: O. Semino i sur., «The Genetic Legacy of Paleolithic Homo sapiens in Extant Europeans /Y-Chromosome Perspective/»).

[53] Tomislav Ladan, «Predgovor»; u: Ante Starčević, Politički spisi, Zagreb, 1971., s. 34.

[54] «Trebalo bi svakako naglasiti da smo srednjoeuropski narod [panonsko-mediteranskoga uljudbenog kruga], kako se ne bi stvarale neke političke konstrukcije, a to je iznimno opasno posebno u dnevno-političke svrhe» (Dragan Primorac, «Razgovor», Nacional, 28. studenoga 2000.).

[55] I. Biondić, Historia reducta, s. 91-97.

[56] Tako bi već u naslovu njezina Visoka doma, poput ostalih zapadnih liberalnih demokracija (Američki nacionalni kongres i Francuska nacionalna skupština), Hrvatska bila legitimirana kao nacionalno-građanska država (I. Biondić, Historia reducta, s. 198).

[57] Još prije pet-šest godina, ZDPPH-e je Saboru i Vladinim ministarstvima «službeno» ponudilo donaciju odljeva Tanajskih ploča. Međutim, došao je odgovor samo iz MVPI-a. Naime, da će razmotriti mogućnost predstavljanja odljeve Tanajskih ploča u konzularno-diplomatskim predstavništvima Hrvatske, «tek nakon što se znanstveno (sic) dokaže čvrsta povezanost hrvatske etnogeneze s tim pločama».

[58] Kao vodeći svjetski paleolingvist, koliko znamo, prof. Kalyanaraman je spreman pred našom znanstvenom elitom svjedočiti o svojim istraživanjima ranohrvatske etnogeneze. Nažalost, za razliku mu od zemljaka Njegove svetosti gurua Swamija koji je, zaradivši državno odličje «Danice Hrvatske» za promicanje joge i «bliske» nam duhovnosti, već nekoliko puta pohodio Hrvatsku, on nije imao za to prilike. No, možda i prof. Kalyanaraman, konačno, dođe na red!

[59] Citirano prema: Večernji list, Zagreb, 5. siječnja 2007.

*Premila mi Zmajaska Braćo,
dopustite mi, posve neobvezatno, skrenuti pozornost na objavljeni mi autorski tekst o
Tanajskim pločama (v. att.),
što je objavljen na jednom od domoljubnih portala.
Harni pozdravi,
vaš Zmaj od Tanaisa*